

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om statens pensioner och lagen om statens pensionsfond

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om statens pensioner och lagen om statens pensionsfond ändras med anledning av att lagen om preskription av skulder har trätt i kraft vid ingången av 2004. Tio års preskriptionstid föreslås för debitering av pensionsavgifter, återbetalning av pensionsavgifter som betalats utan grund, återkrav av förmåner som betalats utan grund och rätten till förmåner som blivit obetalda. Som ny preskriptionstid för indrivning av sådana förmånsfordringar som fastställts genom beslut om återkrav föreslås fem år, och vid avbrytande av den börjar en ny fem år lång preskriptionstid löpa. Fem års preskriptionstid föreslås också för

återbetalning av pensionsavgifter som betalats utan grund och för rätten till förmåner som blivit obetalda efter det att anspråk på dessa inom den ovan nämnda tidsfristen på tio år har framställts till statskontoret för första gången. Motsvarande förändringar har tidigare införts i lagen om pension för arbetstagare och lagen om kommunala pensioner.

Vissa ändringar i lagen om statens pensioner föreslås också på grund av att förvaltningslagen har trätt i kraft vid ingången av 2004.

Lagändringarna föreslås träda i kraft våren 2005.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Preskriptionsbestämmelser

Inom statens pensionssystem har förordningen om preskription i fordringsmål och om offentlig stämning på borgenärer (32/1868), nedan preskriptionsförordningen, tillämpats som allmän författning. Preskriptionsförordningen har upphävts genom lagen om preskription av skulder (728/2003), nedan preskriptionslagen, som trädde i kraft vid ingången av 2004. Preskriptionslagen ersätter samtidigt preskriptionsförordningen.

Den allmänna tio år långa preskriptionstid som föreskrivs i preskriptionsförordningen har tillämpats på sådana fordringar om vilkas preskription det inte finns särskilda bestämmelser. Preskriptionstiden har börjat när fordran uppkommit. Preskriptionstiden för återbetalning av en förmån som utbetalats utan grund har börjat när förmånen har erhållits utan grund eller när en förmån som erhållits på riktiga grunder senare har visat sig vara utan grund. Enligt preskriptionsförordningen har en ny tio år lång preskriptionstid börjat löpa när preskriptionen av en skuld avbrutits. En avbrytande åtgärd har kunnat vara icke-formbunden, eller så har skulden kunnat avbrytas genom officiella åtgärder. Skuldansvaret har kunnat hållas i kraft hur länge som helst, när preskriptionen har avbrutits innan tio år förflutit sedan den senast avbröts.

Också den nya preskriptionslagen är till karaktären en allmän lag. Den skall tillämpas, om det inte finns avvikande bestämmelser i någon annan lag. Enligt 1 § i preskriptionslagen tillämpas dock inte lagen på pensioner eller andra förmåner som betalas med stöd av pensionslagstiftningen och inte heller på pensionsförsäkringspremier. Inom pensionssystemet tillämpas preskriptionslagen emellertid till exempel på återbetalning av förmåner som betalats utan grund, om inget annat följer av speciallagstiftningen.

Den primära allmänna preskriptionstiden enligt preskriptionslagen är tre år, och den börjar i regel löpa från det att skulden förfaller till betalning. I lagen definieras de fall då

tidsfristen på tre år skall tillämpas. Preskriptionstiden för en förmån och debitering av en avgift som betalats utan grund börjar från och med den tidpunkt då den som har betalat förmånen eller avgiften fick kännedom om eller borde ha känt till att förmånen eller avgiften betalats utan grund och vem som fått den ogrundade förmånen eller avgiften. Efter att skulden fastställts genom en lagakraftvunnen dom eller någon annan utsökningsgrund som kan verkställas som en lagakraftvunnen dom är preskriptionstiden dock fem år. Vid sidan av den allmänna preskriptionstiden på tre år finns en sekundär preskriptionstid på tio år, som börjar från och med den händelse som ligger till grund för fordran. I lagen finns också bestämmelser om hur preskriptionen av en skuld kan avbrytas. Också enligt preskriptionslagen kan skuldansvaret hållas i kraft hur länge som helst genom att preskriptionen avbryts innan den föregående preskriptionstiden har löpt ut.

Lagen om ändring av utsökningslagen (679/2003) trädde i kraft den 1 mars 2004. Enligt lagen förutsätts det för att ett utsökningsärende skall bli anhängigt och verkställt att sökanden har en verkställbar utsökningsgrund och att den rättighet som nämns i den inte har upphört på grund av preskription eller av någon annan orsak. Enligt lagen är en utsökningsgrund verkställbar i 15 års tid. Om den borgenär som avses i utsökningsgrunden är en fysisk person, eller om ersättningsfordran grundar sig på ett brott för vilket gäldenären har dömts till fängelse eller samhällstjänst, är utsökningsgrunden i regel verkställbar i 20 års tid. Domstolen kan i undantagsfall på talan av borgenären förlänga tidsfristen med tio år. Tidsfristen för verkställbarhet innebär att rätten att driva in en fordran genom utsökning upphör slutgiltigt när tidsfristen har löpt ut. Lagändringen är delvis retroaktiv. Om en utsökningsgrund har getts före den 1 mars 1993, räknas tidsfristen för verkställbarheten från detta datum.

Preskription av en pensionsavgift

Bestämmelser om preskription av pensionsavgiftsfordringar finns i lagen om sta-

tens pensionsfond (1372/1989), nedan fondlagen. Enligt 7 a § i fondlagen kan pensionsavgifter som inte i tiden betalats till statens pensionsfond indrivs hos arbetsgivaren jämte dröjsmålsräntor. Pensionsavgifter indrivs dock inte för annan tid än innevarande kalenderår och de tio kalenderår som föregår detta. I fondlagen med pensionsavgift avses såväl arbetsgivarens som arbetstagarens andel.

I 7 a § i fondlagen föreskrivs också om utsökning av pensionsavgifter. I paragrafen hänvisas till lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsvkningsväg (367/1961), nedan skatteutsvkningslagen. Enligt 11 § i skatteutsvkningslagen skall en fordran indrivs hos den betalningsskyldige inom fem år, räknat från ingången av året efter det då fordran fastställdes eller påförts, vid äventyr av förlust till rätten till betalningen. Det innebär att preskriptionstiden inte kan avbrytas. Enligt bestämmelsen skall statskontoret driva in till statens pensionsfond en påförd försäkringspremie inom den tid som anges i 11 § i skatteutsvkningslagen. Om statskontoret inte kan driva in försäkringspremien inom den utsatta tiden, förverkas rätten till avgiften.

Preskription av återbetalning av förmån som betalats utan grund

I denna proposition avses med återbetalning av en förmån som betalats utan grund återkrav av en pension eller annan förmån som betalats utan grund och återbetalning av pensionsavgifter som betalats utan grund.

Ogrundad utbetalning av en förmån kan bero på mottagaren, behandlingen av förmånen eller en omständighet som varken mottagaren eller statskontoret kan påverka. Nuvarande praxis är sådan att statskontoret i regel återkräver en förmån som det har betalat ut utan grund. I de situationer som anges närmare i 25 § i lagen om statens pensioner (280/1966; PensL) kan man dock avstå från återkrav. För att det skall vara möjligt att återkräva en förmån som har betalats ut utan grund måste det ges ett nytt förmånsbeslut som ersätter det felaktiga förmånsbeslutet och först utgående från detta beslut kan ett beslut om återkrav fattas. Om inte förmånstagaren samtycker till att ett felaktigt för-

månsbeslut ändras till hans eller hennes nackdel, måste man ansöka hos försäkringsdomstolen om att beslutet skall undanröjas innan ett nytt förmånsbeslut kan ges.

Vid återkrav av pension eller annan förmån som betalats utan grund har man inom statens pensionssystem tillämpat preskriptionsförordningens allmänna preskriptionstid på tio år, som börjar löpa för var och en av förmånsraterna räknat från dagen för utbetalningen. I praktiken är dock fem år ofta den bakre gränsen för återkrav av en förmån som betalats utan grund, eftersom försäkringsdomstolen endast av särskilt vägande skäl har undanröjt ett felaktigt beslut som är äldre än fem år. Om en förmånstagare till exempel avsiktligt har hemlighållit uppgifter som är av väsentlig betydelse för beslutet, har försäkringsdomstolen kunnat fatta ett beslut om undanröjande inom ramen för den allmänna preskriptionstid på tio år som anges i preskriptionsförordningen.

Det är inte skäl att i statens pensionssystem tillämpa den nya preskriptionslagens allmänna preskriptionstid på tre år i fråga om återkrav. Det är motiverat att i PensL fastställa en särskild tidsfrist inom vilken beslut om återkrav av en förmån som betalats utan grund skall fattas och en särskild tidsfrist för preskription av fordringar som gäller återkrav. Den process som föregår beslutet om återkrav är komplex, och för att preskriptionen skall avbrytas är det inte nödvändigt att medan processen pågår påminna förmånstagaren om en förmån som betalats utan grund. Det är först i samband med att beslutet om återkrav fattas som man prövar huruvida återkravet är skäligt, och det är genom beslutet om återkrav som man fastställer återkravsbeloppet. Särskilda avbrytande åtgärder blir aktuella efter det att beslut om återkrav har getts.

Ett lagakraftvunnet beslut om återkrav får enligt 25 a § i PensL verkställas på samma sätt som lagakraftvunna domar i tvistemål. Beslutet utgör således en sådan i utsvkningslagen (37/1895) avsedd utsvkningsgrund med stöd av vilken statskontoret direkt kan ansöka om utmätning av sin fordran på det sätt som föreskrivs i utsvkningslagen. Enligt 25 § i PensL kan statskontoret återkräva en pension som den har betalat utan grund också genom

kvittning mot framtida pensionsbelopp.

Den ändring av utsökningslagen som trädde i kraft den 1 mars 2004 innebär att en verkställbar fordran som återkrävs inte kan indrivnas såsom nu genom utsökning under en obegränsad tid. Enligt lagens huvudregel är en utsökningsgrund verkställbar i 15 års tid. En fordran, beträffande vilken ett beslut om återkrav har vunnit laga kraft den 1 mars 1993 eller tidigare, befrias från utsökning den 1 mars 2008.

En arbetsgivare kan ha betalat en pensionsavgift utan grund till exempel därför att avgiften har betalats till ett för stort belopp eller under en för lång tid. Preskriptionen av återbetalningen av en pensionsavgift som en arbetsgivare har betalat utan grund har bestämts enligt preskriptionsförordningens allmänna preskriptionstid på tio år. Preskriptionstiden har börjat löpa räknat från betalningsdagen för var och en av pensionsavgiftsraterna. Preskriptionen har kunnat avbrytas genom icke-formbundna åtgärder, varefter en ny preskriptionstid på tio år har börjat löpa. Det faktum att en pensionsavgift har betalats utan grund framgår ofta först efter en lång tid. Detta förekommer särskilt i fall där det är oklart om arbete har utförts i anställningsförhållande eller genom uppdragsavtal.

Preskription av fordran avseende en förmån som grundar sig på beslut

En fordran som grundar sig på ett pensionsbeslut kan uppkomma till exempel när en förmån, vanligen en pension, som beviljats en person har utbetalats till ett för litet belopp. Det kan till exempel vara en följd av en felaktigt vald samordningsgrund. I vissa sällsynta fall har en pensionspost inte utbetalats alls efter det att pensionsbeslutet getts. Orsaken kan vara exempelvis ett fel som uppstått vid utbetalningen av pensionen.

Exempelvis en pensionspost som efter pensionsbeslutet har betalats till ett för litet belopp har preskriberats enligt preskriptionsförordningens allmänna preskriptionstid på tio år. Preskriptionstiden har börjat löpa separat för var och en av pensionsposterna från dagen för utbetalningen. Preskriptionen har kunnat avbrytas genom icke-formbundna åtgärder, varefter en ny preskriptionstid på tio

år har börjat löpa. Preskriptionen av en fordran avseende en förmån som grundar sig på ett beslut har inte varit ett hinder för att statskontoret på eget initiativ trots preskriptionen har betalat en utebliven förmån till förmånstagaren.

Förvaltningslagen och särskilda bestämmelser i lagen om statens pensioner

Förvaltningslagen (434/2003) som trädde i kraft vid ingången av 2004 är en allmän lag som reglerar förvaltningsverksamheten. I den finns bestämmelser om grunderna för god förvaltning och om förfarandet i förvaltningsärenden. Förvaltningslagen ersätter lagen om förvaltningsförfarande (598/1982), lagen om översändande av handlingar (74/1954) och lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/1966). Alla dessa har upphävts genom förvaltningslagen. Enligt 5 § i förvaltningslagen är det så att om det i någon annan lag finns bestämmelser som avviker från förvaltningslagen, skall de i stället iakttas. De i PensL ingående undantagen från bestämmelserna i förvaltningslagen handlar om förande av talan samt om förfarandet vid delgivning av beslut som statskontoret och statens pensionsnämnd fattar.

Enligt 14 § 1 mom. i förvaltningslagen har en omyndig rätt att själv ensam föra sin talan i ett ärende som gäller sådan inkomst och förmögenhet som han eller hon råder över. En bestämmelse av motsvarande slag finns bland annat i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999). När lagen om förmyndarverksamhet trädde i kraft ansåg man inom arbetspensionssystemet det vara viktigt att en person under 15 år inte skall kunna föra talan i ett ärende som gäller arbetspension. Därför togs i 17 § 1 mom. i PensL in en bestämmelse (625/2000) enligt vilken enbart intressebevakaren för talan för en person under 15 år i andra ärenden än sådana som gäller hans eller hennes person. Enligt pensionskyddscentralens register finns det dock för närvarande inte en enda pension som utbetalas till en person under 15 år och som skulle grunda sig på personens eget arbete. När dessutom endast arbetstagare som fyllt 18 år kan vara försäkrade enligt PensL från och med ingången av 2005 saknar den gällande begränsningen

av rätten för personer under 15 år att föra talan betydelse i sak efter ingången av 2005.

I 17 § 1 mom. i PensL ingår också en annan bestämmelse som avviker från förvaltningslagens bestämmelser om förande av talan. Enligt bestämmelsen kan en av statskontoret godkänd nära anhörig eller annan person som huvudsakligen drar försorg om en förmånstagare ansöka om pension för förmånstagaren eller sköta förmånstagarens ärende, om förmånstagaren på grund av ålder, skada, sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv göra det. Bestämmelsen har tagits in i lagen med tanke på förmånstagarens fördel. Därför är det skäl att låta den kvarstå i PensL, eftersom skaran av personer som enligt förvaltningslagen har rätt att föra talan är mera begränsad.

Enligt 60 § i förvaltningslagen skall en delgivning verkställas mot mottagningsbevis, om den gäller ett förpliktande beslut och tiden för sökande av ändring eller någon annan tidsfrist som påverkar mottagarens rätt börjar löpa från det att beslutet delgavs. Enligt 23 § i PensL delges beslut av statskontoret förmånstagaren med posten. Tidsfristen kan för besvärens del omprövas vid behov, om det i ärendet lämnas in tillräcklig utredning om att beslutet inte har delfåtts den sjunde dagen efter den då beslutet postades.

Statskontoret utfärdar också förpliktande beslut av masskaraktär, såsom debiteringar av försäkringspremier, som grundar sig på mottagarens verksamhet och på de lagstadgade förpliktelser som hänför sig till den. Delgivning av dem och av beslut om återkrav mot mottagningsbevis skulle innebära en ökad arbetsbörda och ökade administrationskostnader för statskontoret samt längre handläggningstider. Med avseende på statens pensionssystemets funktionsförmåga är det därför ändamålsenligt att också förpliktande beslut även i fortsättningen kan sändas som vanlig delgivning per post genom brev.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

2.1. Målsättning

Avsikten är att genom de föreslagna preskriptionsbestämmelserna täppa till den lag-

stiftningslucka som har uppstått i PensL och fondlagen efter det att preskriptionslagen trädde i kraft. Såsom ovan konstateras tillämpas preskriptionslagen inte på pensioner eller andra förmåner som betalas med stöd av pensionslagstiftningen och inte heller på pensionsavgifter.

Statens pensionssystem är en form av obligatoriskt socialskydd, där de som verkställer systemet skall bevilja en sökande en förmån som han eller hon har rätt till enligt lag. Pensionsavgifterna i arbetspensionssystemet är också obligatoriska. På grund av detta är det viktigt att en förmån betalas på riktiga grunder och till rätt belopp till den som har rätt att få förmånen och att korrekta pensionsavgifter kan tas ut hos den betalningsskyldige. Därmed är grunden för fordringar som gäller arbetspensionssystemets förmåner eller avgifter en annan än i privaträttsliga skuldförhållanden, som grundar sig på frivilliga rättshandlingar. Därför är det i arbetspensionssystemet till vissa delar motiverat att med avvikelse från den nya preskriptionslagen bibehålla den preskriptionstid på tio år som redan nu tillämpas. Syftet med de föreslagna ändringarna är också att samordna bestämmelserna i PensL med de preskriptionsbestämmelser som tillämpas inom de andra arbetspensionssystemen.

En annan målsättning för propositionen är att i enlighet med förvaltningsutskottets betänkande om förvaltningslagen (FvUB 29/2002 rd) samordna speciallagstiftningen om statens pensionssystem med förvaltningslagen på så sätt att behovet av att avvika från bestämmelserna i förvaltningslagen blir så litet som möjligt.

2.2. De viktigaste förslagen

Preskription av pensionsavgifter

Det föreslås att den tioåriga preskriptionstid som anges i fondlagen bibehålls. På grund av att anmälningstrafiken enligt PensL sker i efterskott tar det mellan ett och två år innan statskontoret över huvud taget kan reagera på felaktiga uppgifter eller försummelse av pensionsavgifter. Därför är det motiverat att debiteringstiden för pensionsavgifter är tillräckligt lång alldeles som nu, så att avgiften kan

tas ut till statens pensionsfond av den som skall betala avgiften. Bestämmelsen i fondlagen föreslås emellertid bli preciserad så, att preskriptionstiden gäller en sådan pensionsavgift som inte har debiterats. Dessutom preciseras den tidpunkt då preskriptionen börjar. Enligt förslaget börjar preskriptionstiden löpa när pensionsavgiften uppkommer, och den kan avbrytas endast genom att pensionsavgiften debiteras.

För en pensionsavgift som debiterats enligt fondlagen bibehålls en preskriptionstid på fem år i enlighet med skatteutskönningslagen.

Till fondlagen fogas en bestämmelse om preskription av pensionsavgifter som en arbetsgivare har betalat utan grund. Återbetalningen av en pensionsavgift som betalats utan grund preskriberas alltså tio år från och med betalningsdagen för varje avgift som betalats felaktigt. Preskriptionstiden börjar således löpa när fordran uppkommer. Från avbrytandet av preskriptionen börjar en ny fem år lång preskriptionstid löpa.

Preskription av fordringar som återkrävs och förmåner som inte har betalats

I propositionen föreslås att beslut om återkrav av en förmån som betalats utan grund skall fattas inom tio år räknat från den dag då förmånen betalades. Preskriptionstiden för återkrav av förmåner som betalats utan grund börjar löpa från och med betalningsdagen för var och en av förmånsraterna.

Vid behandlingen av regeringens proposition med förslag till ändring av vissa bestämmelser om återkrav i lagar som gäller utkomstskydd (RP 158/2003 rd) ansåg social- och hälsovårdsutskottet i sitt betänkande (ShUB 4/2004 rd) att återkravstiden på tio år är onödigt lång i dagens läge. Riksdagen godkände fem år som den tid inom vilken beslut om återkrav av bland annat förmåner enligt folkpensionslagen (347/1956) skall fattas. Vid behandling av preskriptionstider enligt lagen om pension för arbetstagare (395/1961) och lagen om kommunala pensioner (549/2003) godkände riksdagen en återkravstid på tio år. Social- och hälsovårdsutskottet ansåg dock i betänkande (ShUB 30/2003 rd, ShUB 37/2004) att det är skäl att på nytt se över preskriptionsbestäm-

melserna när den nya arbetspensionalagen bereds. Utskottet ansåg att det var nödvändigt att i samband med beredningen av den nya arbetspensionslagen utreda om särdragen i socialförsäkringssystemet kan tryggas också med preskriptionstider som är klart kortare än tio år.

För att arbetspensionssystemet skall vara enhetligt föreslås att återkravstiden i PensL skall motsvara preskriptionstiden på tio år i lagen om pension för arbetstagare och lagen om kommunala pensioner. Om återkravstiden i PensL avviker från återkravstiden i andra arbetspensionslagar kan det uppstå problem när principen om sista pensionsanstalt tillämpas vid återkrav. Återkravsprocessen blir oklar när en förmånstagare återkrävs på förmåner som hänför sig till flera olika pensionsystem och återkraven av överbetalningar preskriberas på olika sätt enligt olika pensionslagar. Eftersom man känner till innehåll i den privata sektorns nya arbetspensionslagen gäller det att ompröva också preskriptionsbestämmelserna i PensL och att reda ut om särdragen i pensionssystemet går att trygga också med kortare preskriptionstider.

En fordran som fastställts genom beslut om återkrav preskriberas fem år efter det att beslutet getts, om inte preskriptionen avbrutits innan dess. Från avbrytandet av preskriptionen börjar en ny fem år lång preskriptionstid.

En fordran som grundar sig på ett förmånsbeslut enligt PensL som statskontoret gett preskriberas på tio år, enligt förslaget. Preskriptionstiden börjar löpa räknat från den dag då förmånen borde ha betalats. Preskriptionen kan avbrytas på ett icke-formbundet sätt eller genom en officiell avbrytande åtgärd så som föreskrivs i 10 eller 11 § i preskriptionslagen. Efter detta avbrytande börjar en ny preskriptionstid på fem år löpa.

Förvaltningslagen och talan

Den särskilda bestämmelsen i 17 § 1 mom. i PensL om talan för den som inte har fyllt 15 år och om hörande av honom eller henne föreslås utgå; därmed ersätts den av bestämmelserna i förvaltningslagen.

3. Propositionens verkningar

Propositionen har inga ekonomiska verkningar.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid finansministeriet i samarbete med statskontoret och statens pensionsfond. Propositionen har behandlats i statens pensionsdelegation, där centralorganisationerna för den statsanställda personalen

är företrädna.

5. Samband med andra propositioner

De ändringar av preskriptionsbestämmelserna som föreslås i propositionen motsvarar dem som genom lagändringen 1332/2003 har införts i lagen om pension för arbetstagare. Riksdagen godkände motsvarande ändringar också i lagen om kommunala pensioner (RP 205/2004).

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lagen om statens pensioner

17 §. I 1 mom. slopas bestämmelsen om att talan för den som inte har fyllt 15 år i andra ärenden än sådana som gäller hans eller hennes person förs av hans eller hennes intressebevakare. Således tillämpas inom statens pensionssystem förvaltningslagens bestämmelser om omyndigas talan.

21 §. I paragrafen föreskrivs om pensionsstagares rätt till pensionsbelopp. Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 2 mom. där det bestäms om preskription av rätten till en förmån som grundar sig på beslut av statskontoret. Den föreslagna bestämmelsen blir tillämplig till exempel i sådana fall där pensionen enligt ett beslut borde ha betalats till ett större belopp än den har betalats. Enligt förslaget preskriberas en fordran som grundar sig på beslut av statskontoret tio år efter den dag då utbetalningen borde ha skett, om inte preskriptionen har avbrutits innan dess. Från det första avbrytande som görs under den tio år långa preskriptionstiden börjar en ny fem år lång preskriptionstid. Både den tio och den fem år långa preskriptionstiden avbryts på det sätt som bestäms i 10 eller 11 § i preskriptionslagen. Preskriptionstiden kan också förlängas enligt 11 § 3 mom. i preskriptionslagen. En ny fem år lång preskriptionstid börjar från avbrytandet av den fem år långa preskriptionstiden.

Den föreslagna bestämmelsen hindrar inte statskontoret från att också på eget initiativ rätta ett fel som statskontoret upptäcker och betala den uteblivna förmånen till förmånstagaren.

23 §. I 2 mom. föreskrivs om delgivning av beslut som statskontoret och statens pensionsnämnd ger. Momentets ordalydelse föreslås bli ändrad så, att den motsvarar 19 f § i lagen om pension för arbetstagare. Statskontoret och statens pensionsnämnd har därmed fortfarande rätt att delge sina beslut genom att sända dem till mottagarna per post.

25 §. I paragrafen bestäms om återkrav av förmåner som betalats utan grund. Hela pa-

ragrafen föreslås bli ändrad. I 1 mom. bestäms att statskontoret i regel skall återkräva en pension som betalats utan grund. Bestämmelsen motsvarar nuvarande praxis och inskrivningen av den i lag förtydligar den gällande lagen. Bestämmelsen är också i linje med bestämmelserna i de andra arbetspensionssystemen.

Gällande 2 mom. utgör 2 mom., dock preciserat så, att ett pensionsbelopp som betalats utan grund kan lämnas helt eller delvis oindrivet, om dess beviljande eller utbetalning inte bör anses ha förorsakats av pensionstaggarens eller hans eller hennes ombuds svikliga förfarande. I gällande lag föreskrivs endast att en pension som betalats utan grund kan lämnas oindriven. Preciseringen motsvarar nuvarande praxis och inskrivningen av den i lag förtydligar den gällande lagen. Bestämmelsen är också i linje med motsvarande bestämmelser i de andra arbetspensionssystemen.

Gällande 1 mom. utgör 3 mom. På finska är ordalydelsen oförändrad, på svenska har den ändrats en aning.

Det nuvarande 3 mom. utgör 4 mom. Hänvisningarna i paragrafen har rättats så att de motsvarar det aktuella förslaget.

Enligt 5 mom. skall en förmån som betalats utan grund återkrävas senast inom tio år räknat från utbetalningsdagen. Den tio år långa preskriptionstiden för en sådan förmån som återkrävs, vanligen en pensionspost, börjar för varje posts del löpa från och med betalningsdagen. I bestämmelsen avses med återkrav att ett överklagbart beslut om återkrav ges. På så sätt kan en förmån som betalats utan grund återkrävas genom beslut om återkrav retroaktivt, för högst tio år från det att beslutet getts.

Till momentet föreslås också bli fogad en bestämmelse om att en fem år lång preskriptionstid för en fordran som gäller en förmån som betalats utan grund skall börja löpa från det att ett överklagbart beslut om återkrav av förmånen har getts. Denna fem år långa preskriptionstid kan avbrytas på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § i preskriptionslagen. Statskontoret skall härvid enligt preskrip-

tionslagen underrätta förmånstagaren om grunden för sitt krav och om beloppet så tydligt som skäligen kan krävas. Dessutom skall förmånstagaren få kännedom om denna avbrytande åtgärd innan preskriptionstiden gått ut. Preskriptionen kan också avbrytas genom en sådan rättslig avbrytande åtgärd som avses i 11 § i preskriptionslagen, varvid den fem år långa preskriptionstiden kan förlängas på det sätt som anges i 11 § 3 mom. i samma lag. En ny fem år lång preskriptionstid börjar löpa räknat från det att preskriptionen avbrutits.

1.2. Lagen om statens pensionsfond

7 a §. Paragrafen innehåller bestämmelser om indrivning av pensionsavgifter till statens pensionsfond. Hela paragrafen föreslås bli ändrad. Den bestämmelse om preskription av pensionsavgifter som finns i 1 mom. preciseras. Enligt förslaget gäller preskriptionstiden på tio år pensionsavgifter som inte har debiterats. Momentet föreslås bli preciserat också i fråga om den tidpunkt då preskriptionstiden börjar på så sätt att preskriptionstiden börjar löpa när en fordran som gäller en pensionsavgift uppkommer, alltså räknat från den dag då en obetald pensionsavgift förfallit till betalning. Statskontoret skall inom tio år från denna tidpunkt fastställa pensionsförsäkringspremien, annars preskriberas fordran.

I momentet kvarstår för dröjsmålsrättans del en hänvisning till räntelagen (633/1982), men hänvisningen till 4 § 3 mom. i räntelagen föreslås bli ändrad till en hänvisning till 4 § 1 mom. i samma lag.

I momentet kvarstår också en hänvisning till att skatteutskönningslagen tillämpas vid indrivningen av pensionsavgifter. Enligt 11 § i skatteutskönningslagen skall statskontoret indriva pensionsavgifter inom fem år från debiteringen.

I 2 mom. bestäms att en pensionsavgift som en arbetsgivare har betalat utan grund preskriberas tio år efter det att den utan grund erlagda avgiften betalades, om inte preskriptionen har avbrutits innan dess. Om preskriptionen avbryts inom tio år räknat från betalningsdagen för en pensionsavgift som betalats utan grund, börjar en ny fem år lång preskriptionstid löpa från och med den avbry-

tande åtgärden. En ny fem år lång preskriptionstid börjar från och med avbrytandet av den fem år långa preskriptionstiden. Både den tio och den fem år långa preskriptionstiden kan avbrytas enligt 10 eller 11 § i preskriptionslagen och preskriptionstiden kan förlängas enligt 11 § i samma lag.

2. Ikraftträdande

2.1. Lagen om statens pensioner

Lagändringarna föreslås träda i kraft våren 2005.

Enligt 2 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i förslaget till lag om ändring av statens pensionslag skall bestämmelserna om preskription tillämpas också på fordringar som uppkommit och förmåner som betalats till för stort belopp före lagens ikraftträdande. När man räknar ut preskriptionstiden för en sådan fordran som uppkommit innan lagen trätt i kraft beaktas också tiden före lagens ikraftträdande. En fordran kan dock inte preskriberas under den treåriga övergångstid som börjar vid lagens ikraftträdande, om preskriptionen inte sker också enligt den preskriptionsbestämmelse som gällde den 31 december 2003. Motsvarande övergångstid ingår också i lagen om preskription av skulder, som trädde i kraft vid ingången av 2004.

2.2. Lagen om statens pensionsfond

Lagändringarna föreslås träda i kraft våren 2005.

Enligt 2 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i förslaget till lag om ändring av lagen om statens pensionsfond skall 7 a § 2 mom. tillämpas också på pensionsavgifter som betalats utan grund före lagens ikraftträdande. När man räknar ut preskriptionstiden för en sådan fordran beaktas också tiden före lagens ikraftträdande. Fordringar av detta slag preskriberas dock enligt denna lag tidigast tre år efter lagens ikraftträdande, om de inte preskriberas innan dess också enligt de bestämmelser som gällde den 31 december 2003. Motsvarande övergångstid ingår också i lagen om preskription av skulder, som trädde i kraft vid ingången av 2004.

3. Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Med avseende på grundlagen gäller det i synnerhet att undersöka de föreslagna preskriptionsbestämmelserna och de övergångsbestämmelser som hänför sig till deras ikraftträdande.

I statens pensionssystem fortsätter den nuvarande huvudregeln att preskriptionstiden är tio år att gälla. När preskriptionen avbryts börjar en fem år lång preskriptionstid löpa i stället för den tidigare tio år långa preskriptionstiden, och som ny preskriptionstid för förmånsfordringar som fastställs genom beslut om återkrav föreslås fem år. I en del fall förkortas alltså preskriptionstiderna jämfört med nu. Enligt den föreslagna ikraftträdan-

debestämmelsen tillämpas preskriptionsbestämmelserna retroaktivt också på fordringar som har uppkommit innan lagen trätt i kraft, men preskriptionen sker tidigast tre år efter lagens ikraftträdande, om preskriptionen inte skulle ske tidigare också enligt den lagstiftning som gällde före preskriptionslagens ikraftträdande. Motsvarande övergångsbestämmelse ingick också i preskriptionslagen, som har behandlats i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser att inte heller de ändringar som nu föreslås strider mot det i grundlagen tryggade skyddet för egendom och att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av lagen om statens pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/1966) 17 § 1 mom., 23 § 2 mom. och 25 §,
av dem 17 § 1 mom. sådant det lyder i lag 625/2000, 23 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1189/1994 och 25 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1528/1993 och 1184/2003, samt fogas till 21 § ett nytt 2 mom. som följer:

17 §

Om förmånstagaren på grund av ålder, skada eller sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv ansöka om förmånen eller att i övrigt sköta sina ärenden som gäller förmånen samt saknar personen i fråga en intressebevakare, kan en av statskontoret godkänd nära anhörig till personen eller någon annan som huvudsakligen har dragit försorg om personen på dennes vägnar föra talan i ärenden som gäller förmåner enligt denna lag.

21 §

Rätten till en förmån enligt denna lag preskriberas tio år efter den dag då förmånen borde ha utbetalats, om inte preskriptionen har avbrutits innan dess. Från detta avbrytande av preskriptionstiden börjar en ny fem års preskriptionstid löpa. Preskriptionen avbryts på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § i lagen om preskription av skulder (728/2003).

23 §

Besvärstiden är 30 dagar från delfäendet av beslutet. Statskontorets och statens pensionsnämnds beslut delges genom att beslutet sänds till mottagaren genom brev under den postadress som mottagaren uppgett. Om inte något annat visas i samband med besvären anses ändringssökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter den då beslutet postades under den adress som han eller hon uppgett. Statskontorets besvärstid räknas från

tidpunkten för beslutet.

25 §

En pension som betalats utan grund skall återkrävas, om förmånstagaren har fått pension enligt denna lag till ett större belopp än han eller hon haft rätt till.

Ett pensionsbelopp som betalats utan grund kan lämnas helt eller delvis oindrivet, om dess beviljande eller utbetalning inte bör anses ha förorsakats av pensionstagarens eller hans eller hennes ombuds svikliga förfarande.

En förmån som betalats utan grund får återkrävas även genom kvittning mot framtida pensionsbelopp. Från det pensionsbelopp som varje gång skall erläggas kan dock inte utan pensionstagarens samtycke dras av mer än en sjättedel av den del av pensionsbeloppet som återstår efter det att förskott på pensionsbeloppet enligt lagen om förskottsuppbörd (418/1959) eller källskatt enligt lagen om beskattning av begränsat skattskyldig för inkomst och förmögenhet (627/1978) har innehållits.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också när statskontoret i egenskap av sådan sista pensionsanstalt som avses i 3 a § 1 mom. utan grund har betalat ut förmåner enligt denna lag. Till den del statskontoret utan grund har betalat ut förmåner enligt lagen om kommunala pensioner, pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan, 13 § i lagen om Folkpensionsanstalten eller enligt pensionslagar för den privata sektorn, fattas återkravsbeslutet av de pensionsanstalter som

sköter förmånerna enligt vad som föreskrivs i dessa lagar. Statskontoret skall dock i egenskap av sista pensionsanstalt ge en besluts-sammanställning över de förmåner som återkrävs samt återkräva beloppet. Om statskontoret sköter återkravet genom kvittning, skall 3 mom. tillämpas och såsom den pensionspost som avses där betraktas det sammanlagda beloppet av de pensionsposter som statskontoret i egenskap av sista pensionsanstalt skall betala.

En förmån som betalats utan grund skall återkrävas inom tio år räknat från utbetalningsdagen. En fordran som fastställts genom beslut om återkrav preskriberas fem år efter det att beslutet gavs, om inte preskriptionen har avbrutits innan dess. Preskriptionen av en fordran som fastställts genom beslut om åter-

krav avbryts på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § i lagen om preskription av skulder. Från detta avbrytande av preskriptionstiden börjar en ny fem års preskriptionstid löpa.

—————
Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 21 § 2 mom. och 25 § 5 mom. tillämpas också på fordringar som uppkommit och förmåner som betalats utan grund före lagens ikraftträdande. När preskriptionstiden för en sådan fordran räknas ut beaktas också tiden före lagens ikraftträdande. Fordringarna i fråga preskriberas dock enligt denna lag tidigast tre år efter lagens ikraftträdande, om de inte preskriberas innan dess också enligt de bestämmelser som gällde den 31 december 2003.

2.

Lag**om ändring av lagen om statens pensionsfond**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 29 december 1989 om statens pensionsfond (1372/1989) 7 a §, sådan den lyder i lag 1234/1995, som följer:

7 a §

Statskontoret skall fastställa en pensionsavgift till fonden för tjänstgöring som omfattas av statens pensionsskydd inom tio år från det att fordran uppkom. Avgiftsfordran uppkommer den dag då en obetald pensionsavgift förfallit till betalning. Pensionsavgiften för tjänstgöring som omfattas av statens pensionsskydd samt en på pensionsavgiften för tiden för betalningsdröjsmål beräknad årlig dröjsmålsränta till fonden enligt den räntefot som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (1633/1982) får sökas ut utan dom eller beslut på det sätt som bestäms i lagen om in- drivning av skatter och avgifter i utskönings- väg (367/1961).

Återbetalningen av en pensionsavgift som betalats utan grund preskriberas när tio år har förflutit från betalningsdagen, om inte pre-

skriptionen har avbrutits innan dess. Från detta avbrytande av preskriptionstiden börjar en ny fem års preskriptionstid löpa. Preskriptionen avbryts på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § i lagen om preskription av skulder (728/2003).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 7 a § 2 mom. tillämpas också på pensionsavgifter som betalats utan grund före lagens ikraftträdande. När preskriptionstiden för en sådan fordran räknas ut beaktas också tiden före lagens ikraftträdande. Fordringarna i fråga preskriberas dock enligt denna lag tidigast tre år efter lagens ikraftträdande, om de inte preskriberas innan dess också enligt de bestämmelser som gällde den 31 december 2003.

Helsingfors den 21 december 2004

Republikens President

TARJA HALONEN

Andra finansminister *Ulla-Maj Widenroos*

1.

Lag**om ändring av lagen om statens pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/1966) 17 § 1 mom., 23 § 2 mom. och 25 §,
av dem 17 § 1 mom. sådant det lyder i lag 625/2000, 23 § 2 mom. sådant det lyder i lag 1189/1994 och 25 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1528/1993 och 1184/2003, samt *fogas* till 21 § ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

17 §

Om förmånstagaren på grund av ålder, skada, sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv ansöka om förmånen eller att i övrigt sköta sina ärenden som gäller förmånen samt saknar personen i fråga en intressebevakare, kan en av statskontoret godkänd nära anhörig till personen eller någon annan som huvudsakligen har dragit försorg om personen på dennes vägnar föra talan i ärenden som gäller förmåner enligt denna lag. *Talan för den som inte har fyllt 15 år förs i andra ärenden än sådana som gäller hans eller hennes person av hans eller hennes intressebevakare.*

23 §

Besvärstiden är 30 dagar från delfäendet av beslutet. Beslut av statskontoret och statens pensionsnämnd får delges part med

Föreslagen lydelse

17 §

Om förmånstagaren på grund av ålder, skada eller sjukdom eller av någon annan orsak är oförmögen att själv ansöka om förmånen eller att i övrigt sköta sina ärenden som gäller förmånen samt saknar personen i fråga en intressebevakare, kan en av statskontoret godkänd nära anhörig till personen eller någon annan som huvudsakligen har dragit försorg om personen på dennes vägnar föra talan i ärenden som gäller förmåner enligt denna lag.

21 §

Rätten till en förmån enligt denna lag preskriberas tio år efter den dag då förmånen borde ha utbetalats, om inte preskriptionen har avbrutits innan dess. Från detta avbrytande av preskriptionstiden börjar en ny fem års preskriptionstid löpa. Preskriptionen avbryts på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § i lagen om preskription av skulder (728/2003).

23 §

Besvärstiden är 30 dagar från delfäendet av beslutet. *Statskontorets och statens pensionsnämnds beslut delges genom att beslu-*

Gällande lydelse

posten. Om inte något annat visas i samband med besvären anses ändringssökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter den då beslutet postades under den adress som han uppgivit. Statskontorets besvärstid räknas från tidpunkten för beslutet.

25 §

En grundlöst erlagd förmån får återkrävas även genom kvittning mot framtida pensionsbelopp. Från det pensionsbelopp som varje gång skall erläggas kan dock inte utan pensionstagarens samtycke dras av mer än en sjättedel av den del av pensionsbeloppet som återstår efter det förskott på pensionsbeloppet enligt lagen om förskottsuttjädn (418/59) eller källskatt med stöd av lagen om beskattning av begränsat skattskyldig för inkomst och förmögenhet (627/78) innehållits.

Grundlöst erlagt pensionsbelopp må lämnas oindrivet, om dess beviljande eller utbetalning icke bör anses hava förorsakats av pensionstagarens eller hans ombuds svikliga förfarande.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också när statskontoret i egenskap av sådan sista pensionsanstalt som avses i 3 a § 1 mom. utan grund har betalt ut förmåner enligt denna lag. Till den del statskontoret utan grund har betalt ut förmåner enligt lagen om kommunala pensioner, pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan, 13 § lagen om Folkpensionsanstalten eller enligt pensionslagar för den privata sektorn, fattas återkravsbeslutet av de pensionsanstalter som sköter förmånerna enligt vad som föreskrivs i dessa lagar. Statskontoret skall dock i egenskap av sista pensionsanstalt ge en beslutssammanställning över de förmåner som återkrävs samt återkräva beloppet. Om statskontoret sköter återkravet genom kvittning, skall 1 mom. tillämpas och såsom den pensionspost som avses där betraktas det sammanlagda beloppet av de pensionsposter som statskontoret i egenskap av sista pensionsanstalt skall betala.

Föreslagen lydelse

tet sänds till mottagaren genom brev under den postadress som mottagaren uppgett. Om inte något annat visas i samband med besvären anses ändringssökanden ha fått del av beslutet den sjunde dagen efter den då beslutet postades under den adress som han eller hon uppgett. Statskontorets besvärstid räknas från tidpunkten för beslutet.

25 §

En pension som betalats utan grund skall återkrävas, om förmånstagaren har fått pension enligt denna lag till ett större belopp än han eller hon haft rätt till.

Ett pensionsbelopp som betalats utan grund kan lämnas helt eller delvis oindrivet, om dess beviljande eller utbetalning inte bör anses ha förorsakats av pensionstagarens eller hans eller hennes ombuds svikliga förfarande.

En förmån som betalats utan grund får återkrävas även genom kvittning mot framtida pensionsbelopp. Från det pensionsbelopp som varje gång skall erläggas kan dock inte utan pensionstagarens samtycke dras av mer än en sjättedel av den del av pensionsbeloppet som återstår efter det att förskott på pensionsbeloppet enligt lagen om förskottsuttjädn (418/1959) eller källskatt enligt lagen om beskattning av begränsat skattskyldig för inkomst och förmögenhet (627/1978) har innehållits.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas också när statskontoret i egenskap av sådan sista pensionsanstalt som avses i 3 a § 1 mom. utan grund har betalat ut förmåner enligt denna lag. Till den del statskontoret utan grund har betalat ut förmåner enligt lagen om kommunala pensioner, pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan, 13 § i lagen om Folkpensionsanstalten eller enligt pensionslagar för den privata sektorn, fattas återkravsbeslutet av de pensionsanstalter som sköter förmånerna enligt vad som föreskrivs i dessa lagar. Statskontoret skall dock i egenskap av sista pensionsanstalt ge en beslutssammanställning över de förmåner som återkrävs samt återkräva beloppet. Om statskontoret sköter återkravet genom kvittning, skall 3 mom. tillämpas och såsom den pensionspost som avses där betraktas det

Föreslagen lydelse

sammanlagda beloppet av de pensionsposter som statskontoret i egenskap av sista pensionsanstalt skall betala.

En förmån som betalats utan grund skall återkrävas inom tio år räknat från utbetalningsdagen. En fordran som fastställts genom beslut om återkrav preskriberas fem år efter det att beslutet gavs, om inte preskriptionen har avbrutits innan dess. Preskriptionen av en fordran som fastställts genom beslut om återkrav avbryts på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § i lagen om preskription av skulder. Från detta avbrytande av preskriptionstiden börjar en ny fem års preskriptionstid löpa.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 21 § 2 mom. och 25 § 5 mom. tillämpas också på fordringar som uppkommit och förmåner som betalats utan grund före lagens ikraftträdande. När preskriptionstiden för en sådan fordran räknas ut beaktas också tiden före lagens ikraftträdande. Fordringarna i fråga preskriberas dock enligt denna lag tidigast tre år efter lagens ikraftträdande, om de inte preskriberas innan dess också enligt de bestämmelser som gällde den 31 december 2003.

2.

Lag**om ändring av lagen om statens pensionsfond**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen av den 29 december 1989 om statens pensionsfond (1372/1989) 7 a §, sådan den lyder i lag 1234/1995, som följer:

Gällande lydelse

7 a §

Om pensionsavgifterna inte betalas inom utsatt tid, uppbärs till fonden för tiden för dröjsmålet med betalningen en årlig dröjsmålsränta enligt den räntesats som avses i 4 § 3 mom. räntelagen. Pensionsavgifter och dröjsmålsräntor får indrivras i den ordning som lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61) stadgar.

Om pensionsavgifter för tjänstgöring som omfattas av statens pensionskydd inte i tiden betalats, uppbärs pensionsavgifterna hos arbetsgivaren jämte dröjsmålsräntor till fonden. Pensionsavgifter uppbärs dock inte för annan tid än innevarande kalenderår och de tio kalenderår som föregår detta.

Föreslagen lydelse

7 a §

Statskontoret skall fastställa en pensionsavgift till fonden för tjänstgöring som omfattas av statens pensionskydd inom tio år från det att fordran uppkom. Avgiftsfordran uppkommer den dag då en obetald pensionsavgift förfallit till betalning. Pensionsavgiften för tjänstgöring som omfattas av statens pensionskydd samt en på pensionsavgiften för tiden för betalningsdröjsmål beräknad årlig dröjsmålsränta till fonden enligt den räntefot som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (1633/1982) får sökas ut utan dom eller beslut på det sätt som bestäms i lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/1961).

Återbetalningen av en pensionsavgift som betalats utan grund preskriberas när tio år har förflutit från betalningsdagen, om inte preskriptionen har avbrutits innan dess. Från detta avbrytande av preskriptionstiden börjar en ny fem års preskriptionstid löpa. Preskriptionen avbryts på det sätt som föreskrivs i 10 eller 11 § i lagen om preskription av skulder (728/2003).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Lagens 7 a § 2 mom. tillämpas också på pensionsavgifter som betalats utan grund före lagens ikraftträdande. När preskriptionstiden för en sådan fordran räknas ut beaktas också tiden före lagens ikraftträdande. Fordringarna i fråga preskriberas dock enligt denna lag tidigast tre år efter lagens ikraftträdande, om de inte preskriberas innan dess också enligt de bestämmelser som gällde den 31 december 2003.